

Associationsrättsliga frågor, m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet sex motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2003 på det associationsrättsliga området. Motionsyrkandena gäller nya associationsformer, aktiekapitalets storlek och olika redovisningsfrågor. Därutöver behandlas ett motionsyrkande om näringsförbud.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida samt pågående utrednings- och beredningsarbete.

I betänkandet finns tre reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden.....	4
Ny associationsform för mindre företag.....	4
Aktiebolag utan vinstintresse.....	5
Regler för socialt företagande	6
Aktiekapitalets storlek.....	8
Redovisning av koldioxidutsläpp, m.m.....	10
Redovisning av styrelsearvoden.....	11
Näringsförbud.....	13
Reservationer.....	15
1. Ny associationsform för mindre företag, punkt 1 (c)	15
2. Aktiebolag utan vinstintresse, punkt 2 – motiveringen (m, fp, kd, c)	15
3. Redovisning av koldioxidutsläpp, m.m., punkt 5 (v)	16
Särskilt yttrande.....	17
Redovisning av styrelsearvoden, punkt 6 (c)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ny associationsform för mindre företag

Riksdagen avslår motion 2003/04:N329 yrkande 2.

Reservation 1 (c)

2. Aktiebolag utan vinstintresse

Riksdagen avslår motion 2003/04:L336.

Reservation 2 (m, fp, kd, c) – motiv

3. Regler för socialt företagande

Riksdagen avslår motion 2003/04:L315.

4. Aktiekapitalets storlek

Riksdagen avslår motion 2003/04:N414 yrkande 9.

5. Redovisning av koldioxidutsläpp, m.m.

Riksdagen avslår motion 2003/04:MJ401 yrkande 12.

Reservation 3 (v)

6. Redovisning av styrelsearvoden

Riksdagen avslår motion 2003/04:L310.

7. Näringsförbud

Riksdagen avslår motion 2003/04:L332.

Stockholm den 22 januari 2004

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad Stoors (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s) och Johan Lövstrand (s) .

Utskottets överväganden

Ny associationsform för mindre företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om en ny associationsform för mindre företag. Utskottet hänvisar till riksdagens tidigare ställningstaganden och pågående arbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 1 (c).

Motionen

I motion N329 anför Maud Olofsson m.fl. (c) att aktiebolagsformen har betydande fördelar i enkelhet vad gäller regelsystem och uppbörd av skatter kopplat till löpande konsumtion och uttag. Den möjligheten faller dock bort för många småföretagare på grund av höga krav på kapitalinsatser och administration i form av reglerad offentlig rapportering och lagstadgad revision. En förenklad företagsmodell baserad på aktiebolagens principer kan i förlängningen, enligt motionärernas mening, ersätta de i många fall komplicerade och svårhanterliga företagsformerna enskild näringsverksamhet och handelsbolag. Vad som sålunda anförts om att pröva nya förenklade företagsformer i enlighet med aktiebolagens redovisningsprinciper bör ges regeringen till känna (yrkande 2).

Tidigare behandling

Utskottet har vid åtskilliga tidigare tillfällen avstyrkt motionsyrkanden med krav på nya associationsformer för mindre företag (se bl.a. bet. 2000/01:LU9, 2001/02:LU11 och 2002/03:LU8). Utskottet har då konstaterat att frågan om införande av en särskild bolagsform för mindre företag kommit i ett delvis nytt läge under 1990-talet – detta till följd av de ändringar som genomförts i aktiebolagslagen (1975:1385) med anledning av att EG:s bolagsrättsliga direktiv har införlivats i svensk rätt, främst uppdelningen i publika respektive privata aktiebolag (prop. 1993/94:196, bet. LU32).

Pågående arbete

Regeringen har den 25 september 2003 överlämnat skrivelse 2003/04:8 Regeringens redogörelse för regelförenklingsarbetet med särskild inriktning på små företag. Där lämnas bl.a. en redogörelse för regeringens handlingsplan för att minska den administrativa bördan för företag. Enligt regeringsbeslut den 2 oktober 2003 skall samtliga departement och 45 myndigheter gå igenom regler som berör företagande och utifrån detta presentera en plan på åtgärder

för att minska den administrativa bördan för företag. Enligt regeringens skrivelse kommer åtgärdsplanerna att sammanställas och redovisas till riksdagen under hösten 2004.

Därutöver kan nämnas att Aktiebolagskommittén i början av år 2001 överlämnade sitt slutbetänkande (SOU 2001:1) med förslag till en helt ny aktiebolagslag. En viktig del av kommitténs arbete har gått ut på att göra lagen begriplig och så långt det är möjligt lättläst. Kommittén har använt sig av en konsekvent genomförd systematik, strävat efter att begränsa paragrafernas omfång och arbetat mycket med mellanrubriker och paragrafrubriker för att göra det lätt att hitta bland bestämmelserna. Kommittén har också försökt att använda ett så enkelt språk som ämnet tillåter. Aktiebolagskommitténs slutbetänkande har remissbehandlats, och förslaget bereds nu inom Justitiedepartementet.

Utskottets ställningstagande

Som tidigare redovisats har riksdagen under senare år vid flera tillfällen tagit ställning till utformningen av lagstiftningen på aktiebolagsrättens område. Det arbetet kommer att fortsätta med anledning av beredningen av Aktiebolagsutredningens förslag. Vidare har arbetet med regelförenkling för mindre företag intensifierats och regeringen har för avsikt att lämna en förnyad redovisning till riksdagen under hösten 2004.

Mot bakgrund av detta anser utskottet att motion N329 yrkande 2 inte bör föranleda någon vidare åtgärd från riksdagen. Motionen bör därför avslås.

Aktiebolag utan vinstintresse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om en ny företagsform, aktiebolag utan vinstintresse. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 2 (m, fp, kd, c).

Motionen

Leif Jakobsson (s) anför i motion L336 att det är nödvändigt att lagstiftningen i Sverige öppnar och underlättar för den sociala ekonomins tillväxt, dvs. för verksamheter som inte i första hand handlar om ekonomisk avkastning utan samhällsnytta. I motionen anges att möjligheten att bedriva näringsverksamhet i Sverige i dag är begränsad till associationsformer som alla har det gemensamt att regelverken syftar till maximal nytta eller ekonomisk avkastning för ägarna. Motionären anser att det behövs en företagsform som passar för aktörer som vill förnya och utveckla till det allmännas bästa och där själva verksamheten är målet för engagemanget, inte den eventuella vinsten. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av en ny företagsform, aktiebolag utan vinstintresse.

Pågående arbete

I juli 2001 fick en särskild utredare i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att undersöka vad som kan vara en lämplig organisationsform för icke vinstdrivande näringsliknande verksamhet av inte obetydlig omfattning, exempelvis inom sjukvårds- eller utbildningssektorn. Uppdraget redovisades i september 2001 i promemorian Frågor kring icke vinstutdelande företag. Utredaren gjorde bedömningen att en icke vinstsyftande verksamhetsform av medlemskaraktär kan etableras enkelt och effektivt genom att aktiebolagsinstitutet kompletteras med vissa bestämmelser för icke vinstsyftande verksamhet. Det saknas således, enligt utredaren, anledning att införa en helt ny företagsform. I stället är det tillräckligt att införa en ny aktiebolagsform – aktiebolag utan vinstsyfte.

Regeringen tillkallade därefter en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor om ett nytt slag av aktiebolag för icke vinstutdelande verksamhet (dir. 2002:30). Uppdraget redovisades i november 2003 i betänkandet (SOU 2003:98) Aktiebolag med begränsad vinstutdelning. Utredningen har i enlighet med vad som angetts i direktiven utarbetat förslag till två modeller av aktiebolag med vinstutdelningsbegränsning. Utredningen föreslår att det i aktiebolagslagen införs ett nytt kapitel med bestämmelser om den nya aktiebolagsformen. De två modellerna av den nya aktiebolagsformen benämns icke-vinstutdelande aktiebolag respektive aktiebolag med begränsad vinstutdelning. I icke-vinstutdelande aktiebolag skall inte någon del av bolagets överskott kunna delas ut som vinst till aktieägarna. För aktiebolag med begränsad vinstutdelning skall viss del av bolagets överskott kunna delas ut till aktieägarna. Det utdelningsbara beloppet skall beräknas utifrån det av aktieägarna tillskjutna aktiekapitalet. Utredningen har, mot bakgrund av gällande EG-rättslig lagstiftning, kommit fram till att den nya formen av aktiebolag skall vara ett privat aktiebolag. Betänkandet är nu föremål för remissbehandling. Remisstiden utgår den 1 april 2004.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av vad som ovan redovisats konstaterar utskottet att det nu föreligger ett lagförslag helt i linje med motionsönskemålet. Enligt utskottets mening finns det inte skäl för riksdagen att föregripa den förestående beredningen av förslaget, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motion L336.

Regler för socialt företagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om regler för socialt företagande. Utskottet hänvisar till riksdagens tidigare ställningstaganden.

Motionen

I motion L315 anför Eva Arvidsson m.fl. (s) att det inom många för samhället viktiga områden växer fram ett företagande där vinsten inte är det primära målet. Det är i stället medlemsnyttan och/eller samhällsnyttan som är den bakomliggande drivkraften. Sådana företag finns inom områden som vård, skola, omsorg och kultur. Det kan också gälla sociala arbetskooperativ eller verksamheter som på annat sätt inriktar sig på att skapa arbeten för vissa grupper. Företagande av det här slaget, som ibland benämns socialt företagande eller gemenskapsföretagande, kommer enligt motionärerna att få en allt viktigare roll i framtiden och denna potential bör utnyttjas. Att stödja utvecklingen av det sociala företagandet handlar bl.a. om att öka medborgarinflytandet i ekonomin. Inom områden där samhällsintresset väger tungt kan, enligt motionärerna, inte vinstintresset styra eftersom det finns uppenbara risker att den allmänna välfärdspolitiken blir underminerad. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av ett regelverk för socialt företagande och gemenskapsföretagande.

Pågående arbete

År 2002 presenterades en rapport från en studie angående sociala arbetskooperativ. Studien var finansierad av Rådet för arbetslivsforskning, Socialstyrelsen, NUTEK och Arbetslivsinstitutet. Rapportens syfte var att beskriva och avgränsa de sociala arbetskooperativen i Sverige i förhållande till liknande verksamheter inom den sociala ekonomin. I rapporten lämnas ett antal förslag för en utveckling av socialt entreprenörskap i sociala arbetskooperativ. Enligt uppgift pågår nu med stöd från NUTEK ett fortsatt projektarbete kring socialt företagande för särskilda grupper, särskilt för dem som har svårigheter på arbetsmarknaden.

En närmare redovisning av Regeringskansliets arbete på området finns i skriften Social ekonomi som publicerades våren 2002. I budgetpropositionen för 2004 redovisar regeringen folkrörelsepolitikens inriktning (prop. 2003/04:1, utg.omr. 17). Regeringen anför att folkrörelsepolitiken bl.a. syftar till att stödja och stärka den sociala ekonomin i samhället och att sådan verksamhet bedrivs i första hand i föreningar, stiftelser och kooperativ. Verksamheterna har allmännytta eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft. I propositionen anför regeringen vidare att det grundläggande för större delen av verksamheterna inom den sociala ekonomin är människors vilja till ideella insatser. Regeringen menar att folkrörelsepolitiken därmed har en stor betydelse för hur förutsättningarna för aktörerna inom den sociala ekonomin formas. I syfte att samordna regeringens folkrörelsepolitik tillsattes i september 2001 en arbetsgrupp inom Regeringskansliet med representanter från samtliga departement. Gruppens uppgifter har två huvudsakliga inriktningar; dels att utgöra forum för samråd i frågor som rör föreningslivet och den sociala ekonomin och på så sätt förbättra den gemensamma kunskapsbasen om dessa frågor i statsförvaltningen, dels att följa upp vissa gemensamma insatser på området. Arbetsgruppen har, enligt vad som anges i budgetpropo-

sitionen, kunnat konstatera att det föreligger behov av att se över folkrörelsepolitiken och de olika insatser som görs riktade mot föreningslivet och den sociala ekonomin. Regeringen har därför för avsikt att under år 2004 låta se över den statliga folkrörelsepolitiken.

Tidigare ställningstaganden

Våren 1998 avstyrkte utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1997/98:LU19 en motion i vilken det begärdes att det skulle införas särskild lagstiftning om en kooperativ företagsform anpassad för sociala kooperativ. Utskottet kunde inte finna att den associationsrättsliga lagstiftningen utgjorde hinder mot en sådan verksamhet och pekade särskilt på att den kooperativa företagsformen stärkts och fått likvärdiga arbetsvillkor jämfört med andra företag genom vissa ändringar i bl.a. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar som riksdagen beslutat om hösten 1997. Det slags effekter som efterlystes av motionärerna kunde, menade utskottet, knappast uppnås genom ytterligare lagstiftningsåtgärder på det civilrättsliga området. Detta innebar emellertid inte att utskottet därmed avvisade de tankegångar som fördes fram i den då aktuella motionen. I stället fanns det skäl för att frågorna fick en närmare genomlysning i lämpligt sammanhang. Något särskilt initiativ från riksdagens sida var dock, enligt utskottets mening, inte nödvändigt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser alltså att det saknas skäl för riksdagen att nu ta initiativ till några ytterligare lagstiftningsåtgärder på området. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L315.

Aktiekapitalets storlek

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om sänkning av den lägsta gränsen för aktiekapitalet. Utskottet hänvisar till riksdagens tidigare ställningstaganden.

Bakgrund

Enligt 1 kap. 3 § aktiebolagslagen (1975:1385) gäller att aktiekapitalet i ett publikt aktiebolag skall uppgå till minst 500 000 kr och i ett privat aktiebolag till minst 100 000 kr. Nu gällande beloppsgränser infördes, med ikraftträdande den 1 januari 1995, i samband med att aktiebolagen delades upp i två olika typer av bolag, publika respektive privata aktiebolag. Dessförinnan gällde sedan år 1973 en lägsta gräns för aktiekapitalet på 50 000 kr (prop. 1993/94:196, bet. LU32).

Motionen

Ingerd Saarinen m.fl. (mp) anför i motion N414 att det har blivit svårare att bilda aktiebolag sedan gränsen för det lägsta aktiekapitalet höjts. För många företag är inte pengar det viktigaste kapitalet utan t.ex. kunskap. Gränsen för det lägsta aktiekapitalet bör enligt motionärerna sänkas till 60 000 kr. Det begärs ett tillkännagivande om att det skall utredas vad sänkt aktiekapital kan få för konsekvenser (yrkande 9).

Tidigare ställningstaganden

Frågan om lägsta gräns för aktiekapitalet var, med anledning av flera motionsyrkanden, föremål för ingående överväganden i samband med att nu gällande beloppsgränser beslutades av riksdagen våren 1994. Utskottet erinrade därvid, i sitt av riksdagen godkända betänkande 1993/94:LU32, om att aktiekapitalets syfte är att skydda borgenärerna och att utgöra ett slags garanti för bolagets fordringsägare. En avsevärd höjning av gränsen för lägsta tillåtna aktiekapital skulle därför, ansåg utskottet, innebära en förstärkning av borgenärernas ställning, vilket i sin tur skulle komma bolagen själva till del på så sätt att det skulle bli lättare att erhålla kredit. En väsentlig höjning skulle även motverka förekommande missbruk av aktiebolagsformen. Å andra sidan konstaterade utskottet att aktiekapitalets storlek inte var helt avgörande för borgenärernas skydd. En kraftig höjning av aktiekapitalet torde inte heller innebära någon garanti för att aktiebolagsformen inte skulle missbrukas. En alltför kraftig höjning skulle vidare, anförde utskottet, kunna innebära svårigheter för ägare av mindre aktiebolag att införskaffa ytterligare kapital och driva verksamheten vidare i bolagsform och även försvåra nyetablering. Vid en samlad bedömning kom utskottet fram till att den i den då aktuella propositionen föreslagna lägsta beloppsgränsen, 100 000 kr, var väl avvägd och borde godtas. Utskottet tillstyrkte därför propositionen i denna del.

Även härefter har utskottet avstyrkt motionsyrkanden med krav på en sänkning av den lägsta gränsen för aktiekapitalet, senast våren 2003 i betänkande 2002/03:LU8, och riksdagen har följt utskottet.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets bedömning har det inte framkommit någon omständighet som utgör skäl att nu ompröva riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om lägsta beloppsgräns för aktiekapitalet i privata aktiebolag. Motion N414 yrkande 9 bör därför avslås.

Redovisning av koldioxidutsläpp, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande med krav på redovisning av koldioxidutsläpp och annan information i klimatfrågor. Utskottet hänvisar i huvudsak till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 3 (v).

Bakgrund

Enligt 6 kap. 1 § tredje stycket årsredovisningslagen (1995:1554) skall ett företag som bedriver verksamhet som är tillstånds- eller anmälningspliktigt enligt miljöbalken lämna särskilda upplysningar om verksamhetens påverkan på den yttre miljön. Bestämmelsen, som infördes den 1 januari 1999, utgör ett tillägg till den allmänna upplysningskyldighet i fråga om förhållanden som är av betydelse för bedömningen av ett företags verksamhet, ställning, resultat och utvecklingsmöjligheter – förhållanden som ibland kan vara relaterade till miljön – som följer av nämnda paragrafs första och andra stycke. Kopplingen till miljöbalkens tillståndsregler innebär att uppgiftsskyldigheten bara omfattar anläggningar som är belägna i Sverige.

Bokföringsnämnden har i uttalandet (BFN U 98:2) Miljöinformation i förvaltningsberättelsen uttalat sig om den närmare innebörden av informationsskyldigheten enligt årsredovisningslagen. Enligt Bokföringsnämnden krävs i första hand att bolaget skall ange att det bedriver tillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet och vad denna avser. För tillståndspliktig verksamhet skall också anges om miljöpåverkan i huvudsak sker genom utsläpp till luft, vatten eller mark eller genom avfall eller buller. Vidare skall anges bl.a. om väsentliga tillstånd behöver förnyas och om förelägganden enligt miljöbalken föreligger. Enligt Bokföringsnämndens uttalande är det många gånger lämpligt att information också lämnas om verksamhet som bedrivs utomlands.

Det förekommer även olika former av frivillig miljöredovisning. Ett exempel är EMAS (Eco-Management and Audit Scheme), dvs. EU:s miljölednings- och revisionssystem. Verksamheten regleras i en förordning som innehåller bestämmelser om bl.a. formerna för frivillig miljörevision, krav på miljörevisorer och innehåll i miljöredovisning.

Motionen

Maria Wetterstrand m.fl. (mp) anser i motion MJ401 att det behövs bättre information om företag i andra avseenden än rent finansiella och att det inte räcker med frivilliga åtgärder. Företag verksamma i Sverige bör därför bli skyldiga att i sin årsredovisning ange koldioxidutsläppen från sina anläggningar, både i och utanför Sverige, i absoluta tal och i relation till företagets omsättning. Sverige bör enligt motionärerna ta upp motsvarande krav i lämp-

liga internationella sammanhang. Motionärerna pekar också på andra åtgärder som bör vidtas för att förbättra den klimatrelaterade informationen. I motionen begärs ett tillkännagivande om bättre information (yrkande 12).

Tidigare ställningstaganden

Utskottet behandlade ett liknande motionsyrkande i januari 2002 i betänkande 2001/02:LU11. Utskottet hänvisade då till vad regeringen i november 2001 anförde i proposition 2001/02:55 Sveriges klimatstrategi. I propositionen anges såvitt gäller miljöredovisning att området utvecklas fortlöpande och att miljöindikatorer tas fram, bl.a. inom EMAS, vilket enligt regeringens bedömning innebär att möjligheterna att på ett övergripande sätt jämföra miljöinformation ökar. Redovisning av utsläpp har, anfördes det vidare, fått en ökad betydelse vid bedömningen av företag generellt men också i förhållande till en eventuell handel med utsläppsrättigheter. Regeringen avser, enligt vad som redovisas i propositionen, att göra en uppföljning av vilka effekter som bestämmelsen om miljöredovisning i årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens riktlinjer har fått. Därefter kommer regeringen att överväga när det är lämpligt att se över de nuvarande bestämmelserna. Enligt utskottets mening borde resultatet av den aviserade uppföljningen och översynen av gällande lagstiftning på området avvaktas innan riksdagen överväger mer långtgående krav på miljörelaterad information i den associationsrättsliga lagstiftningen. Riksdagen följde utskottets förslag och avsåg motionsyrkandet.

Utskottets ställningstagande

Såvitt utskottet har erfarit bereds frågan om en uppföljning av bestämmelserna i årsredovisningslagen alltjämt inom Regeringskansliet. Som utskottet tidigare har uttalat bör resultatet av den aviserade uppföljningen och översynen av gällande lagstiftning på området avvaktas innan riksdagen överväger mer långtgående krav på miljörelaterad information i den associationsrättsliga lagstiftningen. Vad som i övrigt tas upp i motionen om bättre information bör, enligt utskottets mening, inte heller föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion MJ401 yrkande 12.

Redovisning av styrelsearvoden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion med krav på ändringar i årsredovisningslagen såvitt gäller redovisning av styrelsearvoden och andra ersättningar till styrelseledamöter. Utskottet hänvisar till pågående arbete på såväl nationell som internationell nivå. Jämför särskilt yttrande (c).

Bakgrund

I 5 kap. 19–25 §§ årsredovisningslagen (1995:1554) finns bestämmelser om redovisning av löner och andra ersättningar och förmåner för bl.a. styrelseledamöter, verkställande direktör och andra befattningshavare i ett företags ledning. Enligt 5 kap. 20 § skall det av årsredovisningen framgå hur stor del av räkenskapsårets löner och andra ersättningar som avser gruppen styrelseledamöter, verkställande direktör och motsvarande befattningshavare och hur stor del som avser övriga anställda. Det sammanlagda beloppet för respektive grupp skall anges. Tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelseledamöter, verkställande direktören och motsvarande befattningshavare skall anges särskilt. I 5 kap. 22 § föreskrivs att uppgifter skall lämnas om det sammanlagda beloppet av kostnader och förpliktelser som avser pensioner eller liknande förmåner till styrelseledamöter, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare.

Vad som gäller för styrelseledamöter och verkställande direktör gäller enligt 5 kap. 23 § även tidigare styrelseledamöter och tidigare verkställande direktör. Enligt 5 kap. 25 § skall vidare, om företaget har träffat avtal om avgångsvederlag eller liknande förmåner till styrelseledamöter, verkställande direktören eller andra personer i bolagets ledning, uppgift lämnas om avtalen och de väsentligaste villkoren i avtalen. Denna reglering är bl.a. avsedd att tillmötesgå de krav som ställts i olika sammanhang på att företagen skall lämna en mer detaljerad information om ledande befattningshavares anställningsförmåner och förekommande avtal om avgångsvederlag och motsvarande.

När utskottet i november 1995 behandlade förslaget till årsredovisningslag uttalade utskottet, i det av riksdagen godkända betänkandet 1995/96:LU4, bl.a. att regeringens förslag tillfredsställde de krav som bör ställas på en öppen redovisning av förmåner mot bakgrund av de integritets-, sekretess- och konkurrenshänsyn som gör sig gällande i sammanhanget.

Näringslivets Börskommitté antog i augusti 2002 ett nytt regelverk angående information om ledande befattningshavares förmåner. Det är regler som skall tillämpas av börsnoterade bolag och som, när det gäller redovisning av förmåner till personer i bolagets högsta ledning, bl.a. ställer vissa krav på information beträffande var och en av styrelsens ledamöter.

Motionen

Lars Lilja och Sören Wibe (båda s) pekar i motion L310 på att det under senare tid har riktats stor uppmärksamhet mot oskäligen ersättningar till ledamöter i bolagsstyrelser. Motionärerna anser att årsredovisningslagen bör ändras så att det av ett bolags årsredovisning framgår hur stort styrelsearvodet är och hur det är fördelat på var och en av ordföranden, vice ordföranden och övriga styrelseledamöter. Detsamma skall gälla andra förmåner som har betalats ut till styrelseledamöterna. Ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta.

Pågående arbete

Den 5 september 2002 tillkallade regeringen en kommission för analys av behovet av åtgärder som säkerställer förtroendet för det svenska näringslivet (dir. 2002:115). Kommissionen, som antagit namnet Förtroendekommissionen, har till uppgift att bl.a. granska om det förekommer förtroendeskadliga företeelser inom det svenska näringslivet och, i så fall, kartlägga dessa. Vidare skall kommissionen belysa näringslivets egna insatser i förtroendeskapande syfte och analysera behovet av åtgärder som kan stärka och säkerställa förtroendet för det svenska näringslivet. Kommissionen skall bedöma om lagstiftning, offentlig reglering och näringslivets eget regelverk behöver förändras och föreslå de åtgärder som bedöms nödvändiga. Bakgrunden till uppdraget är bl.a. den debatt som förts kring företags redovisning och förmåner för ledande näringslivsföreträdare. Kommissionen skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 mars 2004 (dir. 2003:115).

Även inom EU pågår arbete på ifrågavarande område. I maj 2003 presenterade kommissionen en handlingsplan för företagsstyrning. I handlingsplanen föreslår kommissionen bl.a. krav på redovisning av förmåner till företagsledning, och då också till enskilda ledamöter, samt krav på redovisning av företagets principer för arvodering.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av vad som ovan redovisats kan utskottet konstatera att det på såväl nationell som internationell nivå pågår ett, enligt utskottets mening, angeläget arbete som ligger helt i linje med motionsönskemålen. Enligt utskottets mening bör nu resultatet av detta arbete avvaktas innan riksdagen tar något ytterligare initiativ i frågan. Motion L310 bör därför för närvarande inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Näringsförbud

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion med krav på skärpning av reglerna om näringsförbud i samband med konkurs. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Bakgrund

Lagen (1986:436) om näringsförbud har till syfte att förhindra att personer som orsakar stora skador genom sin näringsverksamhet skall kunna fortsätta med det. Lagen innebär en möjlighet att ingripa med förbud i ett fall då det skulle framstå som stötande om en person som har begått allvarliga oegentligheter i näringsverksamhet trots detta skulle få fortsätta att ägna sig åt sådan verksamhet. Frågor om näringsförbud prövas av allmän domstol. Ett näringsförbud skall vara tidsbegränsat och gälla under lägst tre och högst tio år.

Frågan om näringsförbudsinstitutet fungerar effektivt har aktualiserats i olika sammanhang. Förslag om en översyn i skilda avseenden av reglerna om näringsförbud har vid flera tillfällen förts fram i motioner till riksdagen. Under 1990-talet har också flera ändringar vidtagits i lagen om näringsförbud. Näringsförbudslagsutredningen föreslog i betänkandet (SOU 1997:123) Ett effektivare näringsförbud en ny lag om näringsförbud, som bl.a. innebar att möjligheterna att meddela näringsförbud skulle utvidgas. Enligt förslaget skulle det införas ett antal presumtionsregler för näringsförbud, där presumptionen skulle kunna brytas om särskilda skäl talade mot förbud. En sådan presumtion skulle enligt förslaget gälla bl.a. vid konkurs om näringsidkaren två eller flera gånger tidigare under de senaste tio åren i den egenskapen varit inblandad i konkurser. Näringsförbudslagsutredningens förslag i nu redovisade delar har inte lett till lagstiftning.

Motionen

Lennart Klockare och Birgitta Ahlqvist (båda s) framför i motion L332 krav på en skärpning av reglerna om näringsförbud. Enligt motionärerna måste oseriösa personer med många konkurser bakom sig förhindras att driva näringsverksamhet. Den som visar sig olämplig att driva näringsverksamhet och inte följer gällande regler måste på ett effektivare sätt än i dag kunna åläggas näringsförbud. I motionen begärs ett tillkännagivande med detta innehåll.

Pågående arbete

Ekobrottsmyndigheten, Patent- och registreringsverket samt Riksskatteverket beslutade i juni 2002 att i samverkan ta fram en rapport som belyser hur näringsförbudens efterlevnad kan förbättras. I rapporten kommer förslag till lagändringar och andra åtgärder som kan bidra till att näringsförbudsinstitutet blir mera verkkningsfullt att lämnas. Bakgrunden till projektet är att regeringen i myndighetsgemensamma mål och riktlinjer för åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten årligen har uttalat att myndigheterna skall effektivisera handläggningen av frågor om näringsförbud så att lagstiftarens intentioner om näringsförbud som ett aktivt vapen i kampen mot den ekonomiska brottsligheten kan förverkligas. Såvitt utskottet erfarit kommer en slutrapport att lämnas under februari månad 2004.

Utskottets ställningstagande

I avvaktan på resultatet av den ovan redovisade myndighetsrapporten anser utskottet att motion L332 inte bör föranleda någon vidare åtgärd från riksdagen, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen.

Reservationer

1. Ny associationsform för mindre företag, punkt 1 (c)

av Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation nr 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N329 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser, i likhet med motionärerna, att aktiebolagsformen har många fördelar. Många småföretagare har dock inte möjlighet att bedriva näringsverksamhet i aktiebolagsform. Dels ställs höga krav på kapitalinsats, dels medför regelsystemet mycket administration genom krav på offentlig rapportering och lagstadgad revision. Regelsystemet behöver därför bli enklare för mindre företag. Det finns anledning att pröva förenklade företagsmodeller som är baserade på de principer som gäller för aktiebolag. På sikt skulle en sådan förenklad företagsform kunna ersätta företagsformerna enskild näringsverksamhet och handelsbolag. Liksom motionärerna anser jag att nya företagsformer i enlighet med aktiebolagens redovisningsprinciper bör provas. Det får ankomma på regeringen att framlägga erforderliga lagförslag i enlighet med det anförda.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion N329 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Aktiebolag utan vinstintresse, punkt 2 – motiveringen (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Henrik von Sydow (m).

Vi anser att utskottets yttrande under rubriken ”Utskottets ställningstagande” på s. 6 borde ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att dagens associationsformer inte lägger några hinder i vägen för den s.k. sociala ekonomins fortsatta utveckling. Verksamhet som hör till den sociala ekonomin kan organiseras på många olika sätt, t.ex. genom ekonomiska eller ideella föreningar, stiftelser, handelsbolag, kommanditbolag

och aktiebolag, och aktörerna kan inom ramen för den valda associationsformen själva välja att närmare organisera verksamheten utifrån de givna förutsättningarna.

Det finns inget som tvingar ett aktiebolag att driva sin verksamhet i strikt vinstmaximerande syfte. Bolagets ägare drar själva upp riktlinjerna för verksamheten, och det finns många fall där aktiebolag har bildats utan att ägarnas avsikt varit att över huvud taget göra vinstutdelningar. Mot denna bakgrund bör, enligt utskottets mening, förslagen i betänkandet (SOU 2003:98) Aktiebolag med begränsad vinstutdelning inte läggas till grund för lagstiftning.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L336.

3. Redovisning av koldioxidutsläpp, m.m., punkt 5 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation nr 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04: MJ401 yrkande 12.

Ställningstagande

Jag delar de synpunkter som förs fram i motionen om vikten av bättre information i klimatfrågor. Som anges i motionen bör alla företag redovisa sina utsläpp av koldioxid, från anläggningar såväl i Sverige som utomlands. Eftersom företagen inte frivilligt lämnar sådana redovisningar krävs det tvingande lagstiftning på området. Det är också viktigt att Sverige tar upp motsvarande krav i lämpliga internationella sammanhang, både inom och utanför EU.

Regeringen har i proposition 2001/02:55 Sveriges klimatstrategi aviserat en uppföljning av bestämmelserna om miljöredovisning i årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens riktlinjer. Någon sådan uppföljning har dock inte kommit till stånd. Det är nu hög tid för regeringen att vidta åtgärder på det här området. Jag anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med erforderliga lagförslag och även i övrigt, i enlighet med vad som anges i motionen, vidta åtgärder som kan förbättra den klimatrelaterade informationen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion MJ401 yrkande 12, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Redovisning av styrelsearvoden, punkt 6 (c)

Viviann Gerdin (c) anför:

Jag anser i likhet med motionärerna att det av ett bolags årsredovisning bör framgå hur styrelsearvoden och andra förmåner är fördelade på var och en av ordföranden, vice ordföranden och övriga styrelseledamöter. Sådan information skall enligt min mening redovisas på individnivå och inte som ett sammanlagt belopp för hela gruppen. Att öppet redovisa löner och andra förmåner är ett led i arbetet med att återskapa förtroendet för ledande personer inom näringslivet. Särskilt i börsnoterade företag och försäkringsbolag som förvaltar många människors insatta medel är det av vikt att den högsta ledningens löner och förmåner redovisas. Det vilar ett stort ansvar på alla ledare inom näringslivet att föregå med gott exempel för att i det här avseendet vända dagens negativa trend.

Med hänvisning till att dessa frågor för närvarande är föremål för behandling såväl nationellt som inom EU väljer jag att inte reservera mig utan avvaktar resultatet av det arbetet.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:L310 av Lars Lilja och Sören Wibe (båda s):

Riksdagen beslutar om ändring i årsredovisningslagen enligt vad i motionen anförts.

2003/04:L315 av Eva Arvidsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av ett regelverk för socialt företagande och gemenskapsföretagande.

2003/04:L332 av Lennart Klockare och Birgitta Ahlqvist (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om skärpta regler mot brottslig näringsverksamhet.

2003/04:L336 av Leif Jakobsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av en ny företagsform, aktiebolag utan vinstintresse.

2003/04:MJ401 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om bättre information.

2003/04:N329 av Maud Olofsson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att pröva nya förenklade företagsformer i enlighet med aktiebolagens redovisningsprinciper.

2003/04:N414 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att utreda vad sänkt kapitalinsats för dem som vill starta aktiebolag kan få för konsekvenser.